

АРХЕОЛОГІЯ
І ДАВНЯ ІСТОРІЯ
УКРАЇНИ
Випуск 2 (31)

2019
КИЇВ

НАУКОВА СЕРІЯ — ЗАСНОВАНА У 2010 Р.

ВИДАЄТЬСЯ ЧОТИРИ РАЗИ НА РІК

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор:

СКОРИЙ Сергій, доктор історичних наук, професор, Інститут археології НАН України

Відповідальний секретар:

ГОРБАНЕНКО Сергій, кандидат історичних наук, Інститут археології НАН України

БОЛТРИК Юрій, кандидат історичних наук, Інститут археології НАН України

БУРДУКЕВИЧ Ян, доктор гуманітарних наук, професор, Вроцлавський університет (Польща)

ЗАЛІЗНЯК Леонід, доктор історичних наук, професор, Інститут археології НАН України

КУЛАКОВСЬКА Лариса, кандидат історичних наук, Інститут археології НАН України

МОЦЯ Олександр, член-кореспондент НАН України, Інститут археології НАН України

ОБЛОМСЬКИЙ Андрій, доктор історичних наук, Інститут археології РАН

ОТРОЩЕНКО Віталій, доктор історичних наук, професор, Інститут археології НАН України

ПЕТРАУСКАС Олег, кандидат історичних наук, Інститут археології НАН України

ПОТЄХІНА Інна, кандидат історичних наук, Інститут археології НАН України

СОН Наталія, кандидат історичних наук, Інститут археології НАН України

ТОЛОЧКО Петро, академік НАН України, Інститут археології НАН України

ХОХОРОВСЬКІ Ян, доктор гуманітарних наук, професор, Інститут археології Ягеллонського університету (Польща)

ЧАБАЙ Віктор, член-кореспондент НАН України, Інститут археології НАН України

У ВИПУСКУ:

НАШ ЮВІЛЕЙ

СТАТТІ

ПУБЛІКАЦІЯ АРХЕОЛОГІЧНИХ
МАТЕРІАЛІВ

ОБРАЗИ СКІФСЬКОГО МИСТЕЦТВА
ДАВНЯ МЕТАЛООБРОБКА

АРХЕОЛОГІЯ І ДАВНЯ ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

Науковий журнал з проблем археології та давньої історії

Серія присвячена публікаціям досліджень з археології та давньої історії України. Висвітлюються питання соціально-економічного розвитку та культурних зв'язків населення України у кам'яному та мідно-бронзовому віках, сторінки з історії киммерійців та скіфів, матеріальна та духовна культура античних греків у Північному Причорномор'ї, етногенез та рання історія слов'ян, розвиток давньоруських міст і сіл, матеріальної культури середньовіччя і нового часу. Видаються нові археологічні матеріали, розвідки з історії археології та архівні джерела.

Для археологів, істориків, краєзнавців, учителів історії, студентів історичних факультетів, усіх, хто цікавиться давньою історією України.

A series is devoted to publications of investigations on archaeology and ancient history of Ukraine. Questions of social and economic development and cultural relations of the population of Ukraine in the Stone and Copper-Bronze Age, pages of Cimmerian and Scythian history, material and spiritual culture of antique Greeks in Northern Black Sea Coast, ethnogenesis and early history of Slavs, development of the Ancient Russian cities and villages, material culture of Medieval and Modern periods are under observing. New archeological records, survey on history of archaeology and archival sources are being published.

This series is intended for archeologists, historians, regional specialists, teachers of history, students of historical departments and for all who is interested in ancient history of Ukraine.

Засновник та видавець:

Інститут археології
Національної академії наук України

Свідоцтво про реєстрацію ЗМІ:

КВ № 17659-6509Р від 29.03.2011

Адреса редакції:

Україна, 04210, Київ 210, просп. Героїв Сталінграда, 12

Тел.: (+380-44) 418-61-02

Факс: (+380-44) 418-33-06

E-mail: secretaradiu@gmail.com

Офіційна сторінка видання:

Сайт «Спілка археологів України» [<http://www.vgosau.kiev.ua>] —

Бібліотека — Журнал «Археологія і давня історія України»

[http://www.vgosau.kiev.ua/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=111&Itemid=183]

Затверджено до друку Вченою радою

Інституту археології НАН України

30.05.2019, протокол № 5

Рисунки авторські

Надруковано в авторській редакції

Комп'ютерна верстка С. А. Горбаненка

Усі права застережено. Передрук можливий
зі згоди редакції та авторів статей

Виходить за підтримки
Всеукраїнської громадської організації
«Спілка археологів України»

ISSN 2227-4952

Усі матеріали рецензовано

© ІНСТИТУТ АРХЕОЛОГІЇ НАН УКРАЇНИ, 2019

Підписано до друку 14.06.2019. Формат 60 × 84/8. Гарн. Century Schoolbook. Папір офс.
Друк офс. Ум.-друк. арк. 61,2. Обл.-вид. арк. 68,2. Тираж 100 екз. Зам.

Тираж віддруковано ТОВ «Майдан», 61002, Харків, вул. Чернишевська, 59. Тел.: (057) 700-37-30.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців і розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 1002 від 31.07.2002 р.

ЗМІСТ

Передмова

НАШІ ЮВІЛЕЇ

До ювілею Сергія Анатолійовича Скорого
Мурзин, В. Ю. «Как молоды мы были, ... как верили в себя...»

СТАТТІ

Базарбаєва, Г. А., Джумабекова, Г. С. К вопросу о статусе женщин в культуре населения Казахстана сакского времени (по материалам из Восточного Приаралья)

Гречко, Д. С. Скифия от Октамасада до Атея (по материалам Днепро-Донского Лесостепного Левобережья)

Гуляев, В. И. «Будиния или Скифия?» Этнокультурная принадлежность населения Среднего Дона в V—IV вв. до н. э.

Клочко, В. I. Металеві сокири раннього етапу ямної культури України

Крютченко, А. А. Вариант систематизации городищ скифского времени Днепро-Донского лесостепного междуречья

Льостина, М., Цвиєтич, Е. Про етнічні компоненти у формуванні археологічної картини Південно-Західної Сербії та Північної Чорногорії за передримської та ранньої римської доби

Медведев, А. П., Берестнев, Р. С. О начале раннего железного века на Среднем Дону

Могильов, А. Д. Вооружение из Светловодского могильника

Молодин, В. И. Миграционные потоки на юге Западно-Сибирской равнины в переходное от бронзы к железу время

Мурзин, В. Ю. Не дают мне покоя номархи...

Нікуліца, I. Співвідношення культурно-хронологічних груп кінця II — початку I тис. до н. е. в Пруто-Дністровському регіоні

Отрошченко, В. В. До проблеми розпізнавання поховань чорногорівської групи

CONTENTS

7 Introduction

OUR JUBILEES

8 To Professor Serhii Skory Anniversary

15 *Murzin, V. Ju.* «Oh, We Were so Young and Perky!»

PAPERS

20 *Bazarbayeva, G. A., Jumabekova, G. S.* On the Problem of Women Status in the Culture of Kazakhstan Population of the Saka Age (According to Materials from East Aral Sea Region)

29 *Grechko, D. S.* Scythia from Octamasades to Ateas (According to the Materials of the Dnieper Left Bank Forest Steppe)

53 *Guliaev, V. I.* «Budinia or Scythia?» the Ethnic and Cultural Belonging of the Middle Don Population During 5th—4th Centuries BC

67 *Klochko, V. I.* Metal Axes of the Early Period of Yamna Culture of Ukraine

76 *Kriyuchenko, A. A.* The Variant of Systematization of the Hill-Forts of Scythian Age of Dnieper-Don Forest-Steppe Interfluve

83 *Ljuština, M., Cvijetić, J.* Notes on Ethnical Components in Forming Archeological Picture of Southwestern Serbia and Northern Montenegro in Prehistory and Early Roman Period

92 *Medvedev, A. P., Berestnev, R. S.* On the Beginning of the Early Iron Age in the Territory of Middle Don Basin

102 *Mogylov, O. D.* The Armament from the Svitlovodsk Cemetery

126 *Molodin, V. I.* Migration Flows in the South of West Siberian Plane During the Late Bronze Age to Iron Age Transition

134 *Murzin, V. Yu.* The Nomarches Bother Me...

140 *Niculici, I.* Correlation of Cultural-Chronological Groups at the End of the 2nd Millennium — the Beginning of the 1st Millennium BC in the Prut-Dniester Region

149 *Otroshchenko, V. V.* To the Problem of Recognition of the Burials of Chornohorivska Group

- Полін, С. В., Дараган, М. Н.* Бронзовые кресто-
видные ворварки как хроноиндикатор скифских
погребений Северного Причерноморья второй —
третьей четверти IV в. до н. э. 157
- Симоненко, О. В.* Нарис українського сарматоз-
навства 171
- Топал, Д. А.* Однолезвийное оружие скифского об-
лика Трансильвании и Альфельда 183
- Хохоровски, Я.* На далеких окраинах античного
мира: гиперборейцы Центральной Европы 197
- Балашов, І. О., Могилів, О. Д.* Мушлі моллюсків з
Мотронинського городища 255

ПУБЛІКАЦІЯ АРХЕОЛОГІЧНИХ МАТЕРІАЛІВ

PUBLICATIONS of ARCHEOLOGICAL MATERIAL

- Гуцал, В. А.* Дослідження ранньоскіфського кур-
гану біля с. Купин на Хмельниччині 259
- Дараган, М. Н., Подобед, В. А.* Новые исследова-
ния в Жаботине 268
- Дударев, С. Л., Бережная, В. А., Колкова, С. П.* О
новых находках конской сбруи скифо-сарматского
времени из Закубанья 287
- Каравайко, Д. В.* Глиняные миски городища Ши-
ряево 294
- Козыр, І. А., Панченко, К. І., Чорний, О. В.* Ва-
синський курган середньоскіфського часу 300
- Колтухов, С. Г.* О времени сооружения кургана
Беш-Оба IV/3 Аккайского (Белогорского) курган-
ного могильника 315
- Левицький, О. Г., Сирбу, Л. В., Сирбу, Г. В.* Куль-
турний шар періоду пізнього хальштатту на посе-
ленні Трінка «Ізворуллуй Лука» (Північно-Мол-
давське плато) 320
- Лошенко, М. І.* Бронзовые наконечники стрел
на памятниках археологии Беларуси 339
- Ляшко, Ю. Ю.* Зброя раннього залізного віку з ко-
лекції Кам'янського історичного музею 345
- Переводчикова, Е. В., Фирсов, К. Б.* О расположе-
нии коней в кургане Козёл 349
- Сикоца, Д. Н., Дзnelадзе, Е. С.* Женские погребе-
ния Николаевского могильника 355
- Фіалко, О. Є., Нерода, В. В.* Поховання скіфської
амазонки на Черкащині 364
- Шелехань, О. В., Киркач, В. А.* Скіфський меч зі
Слов'янська 375
- Эрлих, В. Р.* Элитное воинское погребение пред-
скифского времени из окрестностей г. Майкопа 385
- Hutsal, V. A.* Research Of the Early Scythian Kur-
gan in Kupyn Village of Khmelnitskiy Region
- Daragan, M. N., Pidobid, V. A.* New Researches in
Zhabotin
- Dudarev, S. L., Berezhnaya, V. A., Kolkova, S. P.*
About New Finds of the Horse Harness of Scythian-
Sarmatian Age from Zakubanye
- Karavaiko, D. V.* Clay Bowls of the Shyriaievo Hill-
fort
- Kozyr, I. A., Panchenko, K. I., Chornyy, O. V.* Vasin-
ski Barrow of the Middle Skythian Age
- Koltukhov, S. G.* On the Time of the Construction of
Besh-Oba IV/3 Kurgan Ak-Kaya (Belogors) Burial
Ground
- Levički, O., Sirbu, L., Sirbu, G.* The Habitation Layer
of the Late Hallstatt Period at the Trinca «Izvorul
Lui Luca» Site (Northern Moldavian Plateau Area)
- Loshenkov, M. I.* Bronze Arrowheads in the Archaeo-
logical Sites of Belarus
- Lyashko, Yu. Yu.* Weapon of the Early Iron Age from
Collection of Kamyanka Historical Museum
- Perevodchikova, E. V., Firsov, K. B.* On the Disposi-
tion of Horses in Kozel Barrow
- Sikoza, D. N., Dzneladze, E. S.* Female Burials of
Mykolaivka Burial Ground
- Fialko, O. Ye., Neroda, V. V.* Scythian Amazon Burial
in Cherkasy Region
- Shelekhan, O. V., Kyrkach, V. A.* Scythian Sword
from Sloviansk
- Erlikh, V. R.* The Elite Grave of the Warrior of the
Pre-Scythian Age near Maikop

ОБРАЗИ СКІФСЬКОГО МИСТЕЦТВА

IMAGES of the SCYTHIAN ART

- Алексеев, А. Ю.* Грифон и змея в скифском искусстве 398
- Вольная (Керцева), Г. Н.* Анималистическое искус-
ство кобанской культуры и скифо-сибирский зве-
ринный стиль 402
- Alekseev, A. Yu.* Griffin and Snake in Scythian Art
- Volnaya (Kerczeva), G. N.* Animalistic Art of Koban
Culture and Scythian-Siberian Animal Style

- Зимовец, Р. В.* Образ кабана в скифском зверином стиле Северного Причерноморья. Внутренняя эволюция и внешние влияния 409 *Zymovets, R. V.* Image Of a Wild Boar in the Scythians Animal Style of the Northern Pontic Region. Internal Evolution and External Impacts
- Канторович, А. Р.* Изображения в скифском зверином стиле на предметах «Крымской коллекции» 430 *Kantorovich, A. R.* Images in Scythian Animal Style on the Artefacts of «Crimean Collection»
- Королькова, Е. Ф.* Шествие: иллюзия и реальность в иррациональном пространстве (к проблеме иконографии и композиции в древнем искусстве) 456 *Korolkova, E. F.* Procession: Illusion and Reality in Irrational Space (to the Problem of Iconography and Composition in Ancient Art)
- Кузнецова, Т. М.* Изображения ушастой птицы, или чьи у грифона уши 461 *Kuznetsova, T. M.* Images Of an Eared Bird or Whose Ears a Griffin Has?
- Махортых, С. В.* Золотые накладки на деревянные сосуды из Перещепинского могильника близ Бельска 470 *Makhortykh, S. V.* Gold Appliques Affixed to the Wooden Bowls from the Pereschepine Burial Ground near Belsk
- Полидович, Ю. Б.* Гребень из Гаймановой Могилы и скифский миф о змеборчестве 483 *Polidovych, Yu. B.* The Comb from the Haymanova Mohyla and the Scythian Myth of the Hero Fighting a Dragon

ДАВНЯ МЕТАЛООБРОБКА

- Бабенко, Л. И.* Витые и ложновитые шейные украшения из мастерских боспорских тореутов 493 *Babenko, L. I.* Twisted and False-Twisted Torques from the Bosporan Toreutic Workshops
- Ольговский, С. Я.* К вопросу об очаге металлообработки в Северном Причерноморье в раннем железном веке 506 *Olgovskyi, S. Y.* Further Thoughts on the Center of Metalworking in North Pontic Region in the Early Iron Age
- Романюк, В. В.* Скарби бронзових прутків Середнього Поросся 514 *Romanuik, V. V.* Deposits of Bronze Small Twigs in Middle Ros Basin
- Трейстер, М. Ю.* Заметки об греческой, италийской и македонской бронзовой посуде у скифов и меотов 518 *Treister, M. Yu.* Notes on the Greek, Italic and Macedonian Bronze Vessels of the Scythians and Maiotians

ANCIENT METALWORKING

Сергій Анатолійович СКОРИЙ